

„וְתַטְבַּע בְּמַצָּחוֹ וַיִּפֹּל“

רא בפיהם „הגיון בקרב“, ללמוד את אשר ניתן ללמוד בתורת המלחמה מתוך ספר הספרים.

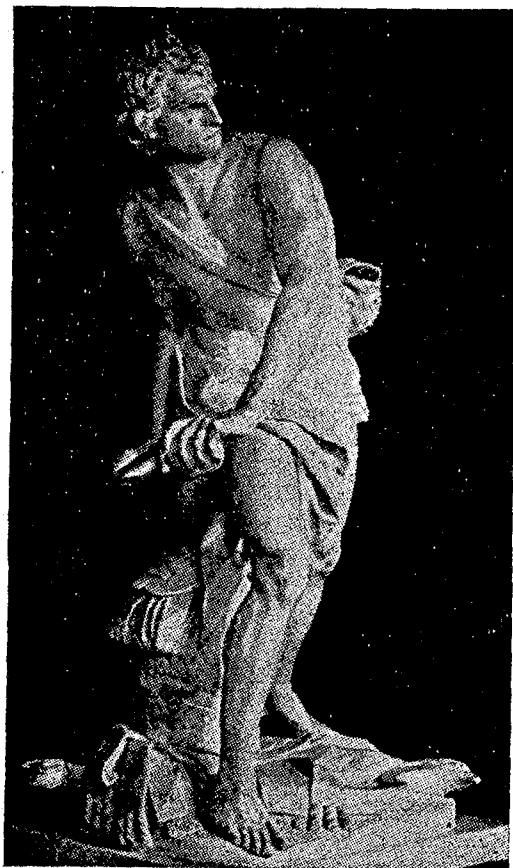
לפני אותו יום גורלי שבו התפאר גלית מול כוחותינו — «וַיַּעֲמֵד וַיִּקְרָא אֶל־מַעֲרֹכַת יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר קָהָם: קָהָם תִּצְאוּ צִרְרָה מִקְהָמָה? הֲלוֹא אֲנֹכִי הַפְּלִשְׁתִּי וְאַתֶּם עֲבָדִים לְשָׂאוֹל בְּרוּ־לְכֶם אִישׁ וַיֵּרֵד אֵלָי. אִם־יִוָּכַל לְהִקָּחֵם אִתִּי וְהִנֵּנִי קָהָם לְעֲבָדִים וְאִם אֲנִי אוֹכֵל לֹא וְהַכְתִּיו וְהִייתֶם לָנוּ לְעֲבָדִים וַעֲבַדְתֶּם אֶתְנוּ. וַיֹּאמֶר הַפְּלִשְׁתִּי: אֲנִי תַכְפְּתִי אֶת מַעֲרֹכַת־יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם הַזֶּה, תָּנוּ לִי אִישׁ וְנִקְהָמָה יָדוֹ» (8—10) — והזמין יריב שיתמודד עמו, בהואי נחל כמה נצחונות. כה מזהירים בחניתו ושריונו (וכובע נחשת על־ראשו ושריון קשקשים הוא קבוע ומשקל השריון תמשת־אֲפִסִּים שְׁקָלִים נחשת. ומצחת נחשת על־רגליו וכידון נחשת בין קמפיו. וסך־חניתו קמנור ארגים וְלַהֲבֵת חֲנִיתוֹ שֶׁ־מֵאֹת שְׁקָלִים בְּרָזָל; וְנִשְׂא הַצֶּהָה הוֹלֵךְ קָפְנִיּוֹ» (7—8) עד שהרגיש עצמו בטוח נגד כל כלי־נשק וכל שיטת לחימה. בטחונו בחימוש שבו השתמש ובשיטת הלחימה שלו היה כל כך גדול — «וַיֹּאמֶר הַפְּלִשְׁתִּי אֶל־דָּוִד: הֲקָלֵב אֲנֹכִי כִּי־אַתָּה כָּא־אֲנִי בְּמַקְלֹת?» (43) — עד שלא יכול היה לתאר טובים מהם, עד שהיה עיור לכל דבר אחר שלא ידע, ואמונתו זאת היתה חזקה כל־כך שלא ניתנה לערעור; ואכן, כוחותינו על מפקדם היו שותפים להערכה זאת: «וַיִּשְׁמַע שָׂאוֹל וְכָל־יִשְׂרָאֵל אֶת־דְּבָרֵי הַפְּלִשְׁתִּי הָאֵלֶּה וַיַּחֲתוּ וַיִּירָאוּ מְאֹד» (11). וכל איש יִשְׂרָאֵל בְּרָאוּתָם אֶת־הָאִישׁ וַיִּנְסוּ מִפְּנֵי וַיִּירָאוּ מְאֹד» (24). מבחינה מורלית היתה עליונות מוחלטת לפלישתים, והופעותיו הרבות של גלית באו אך ורק להכין מפלה מוחלטת יותר לכוחותינו. היתה לו הרגשה בטוחה, אמונה עיוורת מלאת־יִוְהָרָה, שכל ישראלי אשר לו אומץ־לב לצאת להתמודד עמו, ישתמש באותם כלי־לחימה „מוסכמים“ (בשפתנו: „מודרניים“) ובאותה שיטת לחימה (בשפתנו: „המילה האחרונה של הטקטיקה“), ומן ההכרח שיהיה נחות בהשוואה אליו. הוא היה נוקשה במחשבותיו ובדבקותו בשני רעיונות אלה, וכאשר ראה את דוד רץ לעומתו ללא נשק „מוסכם“ — «וַיִּקַּח מִקֶּלֶב בָּנָדוּ וַיִּבְסֵר־לֹא דַמְשָׁה סִלְקֵי אֲבָנִים מִן־הַנֶּחֱלַל וַיִּשֶׂם אֹתָם בְּכָלֵי הַרְצִים אֲשֶׁר־לֹא וּבִיָּקוּט וְקָרְעוּ בָּנָדוּ—וַיִּגַּשׁ אֶל הַפְּלִשְׁתִּי;» (40) — ולפי הלך

אי אפשר לתאר מצב גרוע יותר בפעולותיו של צבא ובחיייו של עם מאשר «וַיִּשְׁמַע שָׂאוֹל וְכָל־יִשְׂרָאֵל אֶת־דְּבָרֵי הַפְּלִשְׁתִּי הָאֵלֶּה וַיַּחֲתוּ וַיִּירָאוּ מְאֹד» (שמואל א' י"ז, 11), «וַיִּגַּשׁ הַפְּלִשְׁתִּי הַשֶּׁכֶם וְהַעֲרָב וַיִּתְנַצֵּב אַרְבָּעִים יוֹם» (שמואל א' י"ז, 16). «וְכָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל בְּרָאוּתָם אֶת הָאִישׁ וַיִּנְסוּ מִפְּנֵי וַיִּירָאוּ מְאֹד» (שמואל א' י"ז, 24). אולם מסוכנת עוד יותר הגישה הנפשית של המפקד (שאוול) בהערכת המצב והאפשרויות: «לֹא תוּכַל לְקָרֵב אֶל־הַפְּלִשְׁתִּי הַזֶּה לְהִקָּחֵם עִמּוֹ כִּי־יַצֵּר אֹתָהּ וְהוּא אִישׁ מִקְהָמָה מְצַרְיוֹ» (שמואל א' י"ז, 33) זהו תיאור צבאו של עם הנמצא על סף מפלה, דבר שבימים ההם היה פירושו — אף השמדה פיסית ורוח־נית.

פרשת דוד וגלית (שמואל א' י"ז, 4—54) מפי תיעה ביותר ומעוררת סקרנות ומחשבה. הרביתי לקראה וחיפשתי דרך להבינה, עד אשר בא ספרו של גנרל ג. פ. פולר ופתח את הפתח אשר דרכו אפשר לנסות לראות באור צבאי מה באמת קרה, למה קרה כך, ולמה לא יכול היה לקרות אחרת. יתכן ונוכל אף אנו ללמוד מפרשה זו לקח. אחרי היסוסים רבים אני מנסה להעלות מחשבותי בכתב. היסוסים — למה? כי לא מצאתי בין חברי אותה הדבקות בספר הספרים אשר מצאתי בצבא אחר בו שירתי. יתכן ודברי יסייעו למחפשי „הנוסחה“, מחפשי הדבר הנק־

שחזור דמות גלית, לפי גרסטנג

דוד — סטלו של ליאונרדו ברניני

דרכים יעילות שבהם אפשר לנצל אמצעים, תכונות ויתרונות מול גקדות התורפה של האויב במערכת. מצד שני גלית, המסמל את זה שהצליח במלחמה קודמת, או זה שמצא פתרון מוצלח למלחמה קודמת אם תקרה שנית, הוא מסמל את התגובה הסבילה, את הסמכות הטכנית, הטקטית והמחשבתית. גלית מאמין בטכניקה שעמדה לו כמה פעמים בעבר, ובוטח בצור רה עיוורת, קהת־חושים, לא רק בנשק ובשיטת הלחימה שלו, אלא בכך שמן־הנמנע שיהיו נשק ושיטת־לחימה העולים על אלה, ההפתעה שהשיג דוד היתה הפתעה בכל־י־נשק, בשיטת־לחימה ובמקום, לא בזמן ובכוון. גלית (המסמל כמות, מספרים, משקל), לו שקלו אותו במאזנים מול דוד (המסמל איכות) בודאי היה משקלו של גלית מכריע בדיוק כפי שהיה מכריע משקל הפטיש את משקלו של סכין, אבל אם בעיין בדבר ניוכח לדעת כי כפי שפטיש אין לו ערך בלי היד המפעילה כן אין ערך לסכין ללא יד מפעילה. ומכאן,

מחשבתו של גלית ותחושתו הצבאית רק נשק מוסכם עלול לתת לעיניו איזו שהיא משמעות על היריב ואפשרות להעריך את נשקו — הבחין, לאסונו הרב, רק במקל הרועים. או נעלב גלית, במקום שיתעורר בו אינסטינקט ההתראה והחשד ביריב, ויאמר: «הַקֶּלֶב פָּנְכִי פִּי־אֶתָּה כָּא־אֲצִי בַמַּקְלוֹת» (41).

גלית אינו מסוגל לחשוד בתמרון של דוד הצעיר הנועז, אינו מסוגל לשקול את אויבו, אשר הוא מצדו נוכח לדעת שבחימושו של הענק ובשיטת הלחימה שלו לא יוכל להתמודד עם הלז. לכן החזיר לשאול המלך את החימוש ה„מוסכם“ יחד עם שיטת הלחימה ה„מוסכמת»: «וַיִּקְבֹּשׂ שְׂאוֹל אֶת־דָּוִד מִדָּוִד וַיִּמָּן קוֹבֵעַ גַּחֲשָׁת עַל־רֹאשׁוֹ וַיִּקְבֹּשׂ אֹתוֹ שְׂרִיּוֹן. וַיַּגִּד דָּוִד אֶת־חֲרָבוֹ מִצֶּדֶן מִדָּוִד וַיֹּאמֶר כִּי לֹא־נָסָה וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶת־שְׂאוֹל: לֹא־אוֹכֵל קֶלֶת בְּאֶתָּה פִּי־לֹא נָסִיתִי וַיִּסְרֵם דָּוִד מִצֶּדֶן» (39—30). מנגנון ההתראה (בשפ־

תנו: „מדועיני“) של היריב לא פעל, כי בחושיו לא היה מסוגל להבחין בקלע ובילקוט הרועים, ובודאי שלא להפיק מהם משמעות מבצעית: לכן שיטת הלחימה של דוד אף לא היתה ניתנת להתרגם במוחו של גלית, והוא צעד בבטחה ובכוון לקראת מפלתו המפתיעה ורבת המשמעות לדורות שבאו אחריו: «וַיִּבֶט הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּרְאֶה אֶת־דָּוִד — וַיִּבְגְּהוּ פִּי־הָיָה נֹצֵר וַאֲדָמְנִי עַל־יָפֶה מְרָאָה. וַיֹּאמֶר הַפְּלִשְׁתִּי אֶת־דָּוִד: הַקֶּלֶב אֲנִכִּי פִּי־אֶתָּה כָּא־אֲצִי בַמַּקְלוֹת? וַיִּקְבֹּשׂ הַפְּלִשְׁתִּי אֶת־דָּוִד בְּאֶלְהִיָּו. וַיֹּאמֶר הַפְּלִשְׁתִּי אֶת־דָּוִד: קָה אֲצִי וְאֶתָּנָה אֶת־בְּשָׂרְךָ לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וַיִּקְרַעְתָּ הַשָּׂדֶה» (42—43).

«וְהָיָה פִּי־קָם הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּלָּךְ וַיִּקְרַב לְקִרְאֵת דָּוִד — וַיִּמְהַר דָּוִד וַיִּרְץ הַמַּעְרָבָה לְקִרְאֵת הַפְּלִשְׁתִּי. וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶת־יָדוֹ אֶל־הַקֶּלֶב. וַיִּקַּח מִשָּׁם אֶבֶן וַיִּקְלַע בָּהּ אֶת־הַפְּלִשְׁתִּי אֶת־מִצְחוֹ; וַתִּטְבַּע הָאֶבֶן בְּמִצְחוֹ וַיִּפֹּל עַל־פָּנָיו אֶרְצָה. וַיַּחֲזֹק דָּוִד מִן־הַפְּלִשְׁתִּי בַקֶּלֶע וּבְאֶבֶן. וַיִּף אֶת הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּמְתֵּהוּ — וַחֲרַב אֵין בְּיַד־דָּוִד. וַיִּרְץ דָּוִד וַיַּעֲמֵד אֶת־הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּקַּח אֶת־חֲרָבוֹ וַיִּשְׁלֹפֶה מִתְּפֹרְתוֹ, וַיִּמְתֵּהוּ וַיִּכְרַת־בָּהּ אֶת־רֹאשׁוֹ; וַיִּקְרָאוּ הַפְּלִשְׁתִּים פִּי מַת גְּבוּרָם וַיִּגְסוּ וַיִּקְמוּ אֲשֵׁי יִשְׂרָאֵל וַיַּהֲדִהוּ וַיִּרְעוּ, וַיִּרְדְּפוּ אֶת־הַפְּלִשְׁתִּים עַד־בּוֹאֵף גֵּזָא וְעַד שְׂעָרֵי עַקְרוֹן, וַיִּפְּלוּ עַלְּפֵי פְּלִשְׁתִּים בְּנִרְרָף שְׂעָרִים וְעַד־גַּת וְעַד־עַקְרוֹן» (48—52).

פרשה נוסח דוד וגלית חזרה במקומות שונים, כתנאים שונים, ובתקופות שונות. בהיסטוריה הצבאית של העולם, מצד אחד דוד המסמל את הגישה של תגובה פעילה, גילוי יזמה והעזה, חיפוש אחר

דוד עם ראשו הכרות של גלית
— ציור של מיכלאנג'לו
פאראבאזי

כמו במקרה של דוד וגלית תהיה ההכרעה לטובתו של בעל הסכין אשר ידע לשלחו כך, שיפגע בבעל הפטיש במקום תורפה כזה, שכל משקלו יהיה, למעשה, חסר ערך ומשמעות. עצם העובדה שיתכן שסכין יכריע את הפטיש דיה להורות שישנה דרך גם לבצע זאת. צריך לחפשה. אין כל הכרח בפטיש דוקא, כדי לנצח במערכה אויב שבידו פטיש. ההיסטוריה מלאה דוג"מאות כיצד ניצח "דוד" את "גלית" במקומות אחרים, בתנאים אחרים ובתקופות שונות.

הנה ניתן ללמוד מנסיונו של עמנו בארצו שיעור רים מעניינים העשויים לשמש קוים מנחים למחשבה צבאית. אנסה לפרט כאן מספר קטן מהם:

א. אין נשק "מוסכם" או מודרני, כולל בתוכו את סוד הנצחון.

ב. סוד הצלחתו של מפקד הוא בניצול יתרונותיו הוא מול מגבלות האויב, ניצול היתרון בכל העוצמה נגד נקודת התורפה שהיא גם מקור-חיות לאויב.

ג. הפתעה ניתנת להשגה ע"י סוג כלי-נשק ושיטת הפעלתו אם יתרונותיו ינוצלו כדי לפגוע בנקודות התורפה של האויב.

ד. שמרנות מקצועית, פסיכיות בתגובה, מערכת התראה פסיבית, סיפוק-עצמי מוחלט מהישגים עד כדי "שישו בני מעי", הישענות על הצלחה מקרית (או אפילו מחושבת) בעבר, סומנים בחזכם את הגורמים אשר יביאו בעל גישה זו למפלה בשעת משבר.

ניתן להפיק פרקי-לקח נוספים רבים, אלא שטוב להסתפק באלה שצוינו כאן ולהתרכז בלימודם, כי כאשר הלך-המחשבה סוטה ממסקנות-לקח אלה, וכאשר הוא מסתתר מאחורי "נוסחאות" ו"מושגים מודרניים ומוסמכים" — עקב פחד מחיפוש אחר מחשבות חדשות אף מבלי לבגוד באמיתות-לקח נצחיות — מופיעה דמות גלית שנית ונשמע המשפט המאיים "והייתם לנו לעבדים ועבדתם אותנו".

"לוחם"